

Beslut

Datum 2025-03-26

Dnr 2024:9781

Sida **1 (19)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av anpassade grundskolans
undervisning och rektorns ansvar för utbildningen utifrån
kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer vid
Anpassad grundskola Partille i Partille kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Anpassad grundskola Partille avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt rektorns ansvar för utbildningen inom samma område.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Anpassad grundskola Partille den 27 februari 2025. Besöket genomfördes av utredarna Ewa Mölleryd och Carl Bexell.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- En observation av delar av lärmiljön
- En gruppintervju med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från de skolor som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2025.

Beslut

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Anpassad grundskola Partille i Partille kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen **i hög utsträckning** utformas för att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Anpassad grundskola Partille i Partille kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att rektorn **i hög utsträckning** ansvarar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Skolinspektionens bedömning

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Undervisningens innehåll

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Samordnad undervisning
- Kunskaper i undervisningen

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Undervisningen inom kunskapsområdet är återkommande, aktuell och fördjupad

Granskningen visar att undervisningen är aktuell och anpassad till det snabbt föränderliga kunskapsområdet, där lärare arbetar med olika moment och perspektiv som breddar och fördjupar undervisningen i olika årskurser och ämnen.

Intervjuer med eleverna, lärarna och rektorn visar att det finns olika arbetsområden och tematiska projekt inom kunskapsområdet som bidrar till att kunskapsområdet behandlas återkommande i årskurs 7–9. Ett exempel är ett tema om normförskjutning, där eleverna får lära sig att identifiera och förstå normer i olika sammanhang. Undervisningen berör också frågor relaterade till hedersrelaterat våld och förtryck, som exempelvis individens rätt att själv välja partner och allas rätt att vara sig själva utan att bli kontrollerade. Dessutom framgår att undervisningen bygger vidare på tidigare arbetsområden vilket skapar en röd tråd i arbetet. Lärarna beskriver att återkommande teman och ämnen bidrar till struktur och kontinuitet. Lärarna nämner också att undervisningen i flera ämnen tar upp teman som vänskap, jämlikhet, kärlek, rasism och normer. Vidare framgår att undervisningen inom naturorienterande och samhällsorienterande ämnen fungerar som en ram för kunskapsområdet, medan ämnen som bild, engelska, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik, svenska och teknik kompletterar helheten.

Av dokument som begärts in från huvudmannen och av lärarintervjuerna framgår att undervisningen är aktuell och uppdaterad med hänsyn till utvecklingen inom kunskapsområdet. Lärarna använder sig av läromedel och lärverktyg som innehåller aktuellt material från webbplatser, böcker och egenproducerat

material, inklusive bilder anpassade efter elevernas kunskapsnivå. Lärarna uppger att de i de samhällsorienterande ämnena regelbundet ger eleverna möjligheten att ta del av nyhetsmaterial från både TV och dagstidningar, vilket gör att lärarna både kan fånga elevernas frågor i flykten och bearbeta sådant som eleverna själva reflekterat över.

I intervjuer med lärarna och rektorn framkommer att representanter från skolans elevhälsoteam på olika sätt bidrar till att komplettera och utveckla undervisningen inom kunskapsområdet. Till exempel har elevhälsoteamet ordnat en frågelåda i klassen, där eleverna har haft möjlighet att ställa frågor om identitet och kön. Dessutom uppger lärarna att ett regelbundet inslag är besök på ungdomsmottagningen. Besöken på ungdomsmottagningen förbereds och behandlas i undervisningen efteråt genom att återknyta till det eleverna fått information om. Det handlar bland annat om preventivmedel och relationer. Filmpedagoger har också bjudits in till skolan, vilket har gett eleverna tillfälle att titta på filmer om relationer och olika aspekter av kärlek, som sedan diskuterats i klassen. Eleverna har även fått skapa egna filmer om kärlek, berättar en av lärarna.

Samordnad undervisning

Undervisningen är samordnad och eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet

Granskningen visar på ett strukturerat samarbete för att samordna kunskapsområdets innehåll i olika ämnen, vilket ger eleverna olika perspektiv.

Lärarna har möjlighet till samplanering med kollegor på möten som hålls varje och varannan vecka. Lärarna uppger att planering av undervisning sker både individuellt och i samarbete med andra, och att viss samplanering med lärare inom praktisk-estetiska ämnen förekommer, även om detta anses kunna vidareutvecklas då exempelvis lärarna i ämnen som musik och slöjd endast undervisar begränsade timmar på den anpassade grundskolan. Lärarna berättar vidare att rektorn styr så att all planering alltid ska ha sin utgångspunkt i kapitel 1 och 2 i läroplanen, vilket ger en tydlig motivering för undervisningens inriktning. Planeringen struktureras sedan utifrån det centrala innehållet och läroplanens syften. Det framgår av intervjuerna med rektorn och lärarna att det finns ett samarbete mellan lärarna och att det ger möjlighet att fördjupa och bredda kunskapsområdet. Lärarna beskriver exempelvis att de genomför ett övergripande temaarbete, där lärarna fokuserar på olika delar av kunskapsområdet baserat på de specifika behoven i respektive klass. Arbetet tar sin utgångspunkt i kapitel 1 i läroplanen samt det centrala innehållet i olika ämnen. Lärare nämner också att det fanns ett samarbete i kommunen under 2023 med ett bok- och biblioteksprojekt som behandlade ämnen som samtycke och relationer. Vidare framhåller lärare att detta möjliggjorde användning av

litteratur från projektet i undervisningen, med särskilt fokus på de nya formuleringarna i läroplanen.

Kunskaper i undervisningen

Undervisningen innehåller arbetsuppgifter om kroppen, puberteten och sexualitet

Av dokument som inkommit från huvudmannen, samt av samtliga intervjuer, framgår att undervisningen i naturorienterande ämnen omfattar teman som sexualitet, människans reproduktion, sexuellt överförbara sjukdomar, preventivmedel och könsidentitet. Eleverna beskriver att de har sett en animerad serie om puberteten och de fysiska förändringar som sker under denna period. I anslutning till detta har eleverna diskuterat ämnen som svettning, kroppslukt, vikten av daglig hygien och användningen av deodorant. De har även samtalat om att få finnar. Vidare berättar eleverna att de besökt ungdomsmottagningen, där de fått möjlighet att prata om ämnen relaterade till sexualitet, som exempelvis preventivmedel och skydd, samt fått se en kondom.

Undervisningen stärker elevernas förutsättningar att göra medvetna och självständiga val

Lärarna ger fler exempel från undervisningen och lyfter fram att ämnen som idrott och hälsa fokuserar på att stärka elevernas självkänsla, främja tilliten till deras egna förmågor och hjälpa dem att välja aktiviteter som passar dem. I bildämnet erbjuds olika alternativ så att eleverna känner att de kan lyckas med sina uppgifter, där lärarna stöttar dem vid behov. Ett exempel är att eleverna kan välja att rita ett öga själva eller använda ett foto som utgångspunkt. Även i musikämnet får eleverna träna på att göra val, exempelvis i arbetsuppgifter, aktivitetsnivå, svårighetsgrad eller vid önskemål av låtar.

Rektorn framhåller att undervisningen i samhällsorienterande ämnen bidrar till att skapa en förståelse för olika förhållningssätt, och detta integreras även i undervisningen i andra ämnen. Det ingår i det dagliga arbetet att förbereda eleverna att bli så självständiga som möjligt, men också utifrån ämnesinnehåll som kan kopplas till samtycke, rättigheter och skyldigheter och normer och förväntningar.

Undervisningen bidrar till förståelse för egna och andras rättigheter och betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke

Lärarna beskriver att de arbetar kontinuerligt med att förmedla kunskap om både elevernas egna och andras rättigheter och skyldigheter, vilket genomsyrar deras förhållningssätt i undervisningen. Mänskliga rättigheter och diskrimineringsgrunder är återkommande teman i undervisningen, särskilt i samhällsorienterande ämnen, vilket även rektorn framhåller. En lärare ger

exempel från svenska och samhällsorienterande ämnen där teater används som metod för att låta eleverna reflektera över olika situationer, leva sig in i dem och ta ställning till hur de själva skulle agera. En annan lärare lyfter fram film som ett effektivt verktyg för att skapa förståelse för andra, exempelvis genom att visa hur familjeliv ser ut i olika religioner. Eleverna har också sett serier som behandlar relationer, konflikter och ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning, vilka följs upp med diskussioner.

Eleverna berättar att de har diskuterat vikten av att hålla avstånd till varandra. De har också fått se lärarna framföra teaterstycken som illustrerar olika sätt att be om ursäkt, använda vänliga ord och kommunicera med hjälp av gester, exempelvis genom att säga "Nej tack" med en handrörelse. Vidare nämner en lärare att de sett en serie som handlar om att prata om sex och att serien har använts som underlag för att diskutera samtycke och åldersgränser för sexuella relationer, vilket integrerats i undervisningen i naturorienterande ämnen. En annan lärare betonar vikten av att arbeta med integritet och samtycke som ett generellt förhållningssätt, inte enbart i sexuella sammanhang. Läraren uppmuntrar eleverna att känna efter vad de själva vill och respektera andras gränser, med frågor som "vill den andre?" som en central del av undervisningen. Detta förhållningssätt genomsyrar även andra ämnen, som musik, där eleverna diskuterar sexuella uttryck i rockhistorien och musikvideor. När det gäller fysisk kontakt betonas att det är frivilligt, och en lärare nämner som exempel att en elev använde vantar för att undvika kroppskontakt. Genom dessa metoder och förhållningssätt skapas en undervisning som stärker elevernas förståelse för sig själva och andra, uppger lärarna.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck

Eleverna berättar att de diskuterat hur kvinnor och män behandlas olika i samhället, exempelvis att män tidigare arbetade medan kvinnor skötte hem och barn. De har lyssnat på en podd och sett en film om ämnet. Lärarna lyfter fram att detta tas upp i undervisningen, bland annat genom att jämföra könsöverskridande uttryck i musik förr och nu, samt diskutera mäns och kvinnors rättigheter genom historien. Att utmana traditionella könsroller är en central del, särskilt i ämnen som idrott och hälsa samt hem- och konsumentkunskap, där familjestrukturer och ansvarsfördelning belyses för att skapa förståelse och respekt för olika sätt att leva. I samhällsorienterande ämnen får eleverna ta ställning till påståenden om könsroller och diskutera diskrimineringsgrunder. Eleverna har också undersökt hur kön representeras på bokomslag, vilket har lett till att lärarna vid inköp strävar efter att lyfta fram marginaliserade grupper.

Av elevintervjun framgår att eleverna har sett en film och därefter diskuterat ämnet heder. Eleverna berättar också att de har pratat om att heder är något som förekommer och att det har förändrats över tid. Tidigare var det exempelvis

vanligt att man inte fick gifta sig med vem som helst. De har även diskuterat att skillnader i olika religionstillhörighet, som om en flicka är kristen och en pojke muslim, kan skapa problem. Dessa diskussioner har huvudsakligen skett genom att lärarna lyft olika frågor med eleverna. Lärarna och rektorn uppger att heder tas upp i undervisningen, men att det är ett komplext och utmanande område att hantera. Vidare uppger lärarna att undervisningen inkluderar samtal om mänskliga rättigheter, alla människors lika värde och rätten att få vara sig själv och göra egna val.

Undervisningen ger eleverna möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier

Det framgår av intervjuerna med rektorn och lärarna att undervisningen i samhällsorienterande ämnen, bild och musik ger eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier. En lärare uppger att de har tittat på hur män och kvinnor framställs i reklam och vilka normer det förmedlar. En lärare beskriver att det ingår i bildämnet att reflektera över hur bilder och budskap påverkar människor. Läraren har till exempel pratat med eleverna om hur visuella intryck kan påverka värderingar och prioriteringar. Till exempel har läraren diskuterat och visat en video där en bil kör genom jungeln, bara för att följas av en bild på en avklädd kvinna. Musikläraren uppger att liknande mönster syns i musikvideor, där män ofta är fullt påklädda medan kvinnor framställs nästan helt avklädda. Lärarna menar att det är viktigt att tillsammans med eleverna reflektera över vad som ligger bakom dessa val, vad som lockar till klick och uppmärksamhet, samt vilka normer och värderingar som dessa bilder bidrar till att stärka.

Undervisningens form

Här bedöms:

- Didaktiska val i undervisningen
- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Didaktiska val i undervisningen

Undervisningen är elevaktiv och sker i en tillgänglig lärmiljö

Granskningen visar att undervisningen är elevaktiv, verklighetsnära och tillgänglig, utifrån meningsfulla pedagogiska sammanhang.

Elever beskriver att läraren först förklarar ämnet, sedan får de läsa, prata, arbeta och diskutera. Eleverna berättar att undervisningen innehåller poddar, teater,

filmer, böcker och TV-program. Eleverna uppger att frågebaserade lärplattformar gör lärandet interaktivt och roligt. Eleverna berättar att de arbetar både enskilt och i grupp, med hjälpmedel som bilder och skrivtavlor. Läraren ger stöd genom att förklara igen eller använda visuella hjälpmedel.

Lärarna uppger att de arbetar med ord och begrepp och att det sker kreativt genom exempelvis pratkartor och sällskapsspel. Syftet är att träna eleverna på vardagliga situationer med koppling till samtycke, att samspela med vänner och familj, att skilja på en obekant på bussen eller en obekant på till exempel ungdomsmottagningen. I exempelvis musikundervisningen förekommer diskussioner kring låttexter och ords betydelse vilket skapar en djupare förståelse och reflektion, enligt läraren.

Av Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön framgår att lärmiljön är tillgänglig och anpassad efter elevernas behov. I den anpassade skolans byggnad finns två klassrum med tillhörande grupprum. Klassrummen är utrustade med bänkar där eleverna har fasta platser. Eleverna har möjlighet att arbeta både enskilt och i grupp. Förhållningssätt och regler illustrerade med bildstöd finns placerade på dörrar och väggar. I klassrummen finns också scheman, kalendrar, tidshjälpmedel och andra hjälpmedel som eleverna kan behöva.

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Undervisningen främjar ett öppet samtalsklimat och en trygg miljö

Granskningen visar att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer sker med aktivt stöd från läraren i en trygg miljö där alla elever, oavsett könstillhörighet, kan delta, även i diskussioner om känsliga ämnen.

Lärarna uppger att det finns klassrumsregler som främjar ordning, engagemang och en turordning i samtal, med hjälp av bildstöd och påminnelser. Såväl lärare som elever uppger att eleverna deltar i rollspel och övningar för att träna kommunikation och samarbete, inklusive att använda "snällord" som eleverna själva varit med och tagit fram.

Lärarna uppger att de använder bildanalysmodeller med struktur för fakta, tolkning och reflektion, vilket hjälper eleverna att utveckla sina resonemang. De börjar alltid med fakta så att eleverna har något att hänga upp sina tolkningar på, exempelvis genom att använda en startmening som "jag ser...". I nästa steg gör eleverna egna reflektioner, exempelvis "jag tycker", beskriver lärarna. En lärare berättar att eleverna efter en tid blir vana vid det ämne som de arbetar med, även om de tycker att det känns pinsamt i början. Vidare framgår att lärarna använder övningar som "heta stolen" i syfte att stärka självförtroendet. Både elever och lärare uppger att lärarna kan dela in klassen i smågrupper eller att eleverna kan skriva på små skrivtavlor som alternativ till samtal i helkass. Därutöver

framkommer att det finns grupprum som erbjuder ett tryggare sätt att delta för de som behöver. Elevassistenter stöttar både i lärandet och i sociala situationer, uppger lärarna.

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Undervisningen gör eleverna delaktiga och fångar upp frågor

Granskningen visar att eleverna är delaktiga i planering, genomförande och utvärdering samt att lärarna fångar upp elevernas intressen och behov.

Av intervjuer med elever och lärare framgår att det finns möjlighet för eleverna att vara delaktiga i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen med koppling till kunskapsområdet. Bland annat finns en frågelåda där elever kan lämna förslag, klassråd för att diskutera frågor som exempelvis har med det relationella samspelet i klassen att göra och husråd för att diskutera exempelvis om rastaktiviteter och andra aktiviteter som stärker sammanhållningen eleverna emellan. Eleverna berättar att lärarna kan ställa frågor som "Hur var lektionen? Vad tycker ni om den filmen? Ska vi fortsätta eller göra något annat?" Lärarna betonar vikten av att lyssna på eleverna. Lärarna uppger att de kan använda anonyma utvärderingar efter olika moment som kan bidra till att få feedback och skapa en tydligare bild av elevernas upplevelser och behov. Rektorn nämner att frågelådan ger elever möjlighet att ställa frågor anonymt, vilket sedan används som underlag i planeringen av undervisningen inom naturorienterande ämnen. Generellt försöker lärarna alltid utgå från vad eleverna redan kan när de planerar undervisningen, uppger rektorn.

Lärarna ger flera exempel på att de ofta fångar upp frågor med koppling till kunskapsområdet och nämner bland annat att samtycke är något som de kontinuerligt behöver lyfta med eleverna eftersom gränssättning är svårt för elevgruppen generellt. Det gäller både i olika sociala situationer och i diskussioner om sexuellt samtycke. Rektorn uppger också att en viktig del i arbetet med kunskapsområdet handlar om att fånga frågor när de dyker upp i stunden.

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Rektorns ansvar

Här bedöms:

- Rektorns styrning
- Förutsättningar för samordning
- Ansvar för kompetensutveckling

Rektorns styrning

Rektorn styr och leder arbetet så att kunskapsområdet tas upp återkommande i utbildningen

Granskningen visar att rektorn ser till att kunskapsområdet samt hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.

Av rektorsintervjun framgår att de, i samband med att de nya läroplansskrivningarna kom 2022, valde att göra kunskapsområdet till ett temaområde då det framkom att många lärare initialt kände sig osäkra på hur de skulle undervisa om kunskapsområdet. Vidare uppger rektorn att sedan våren 2023 har temaområdet inklusive hedersrelaterat våld och förtryck varit en återkommande del av undervisningen. Rektorn förklarar att de i respektive arbetslag har utsett så kallade teampiloter, som har till uppgift att förbättra kvaliteten i skolans lärprocesser. Teampiloterna har haft en central roll i att utveckla temaområdet. Arbetet med teampiloter ingår också i en större planeringsstruktur, med stöd från kommunens utvecklingsledare som lagt grunden för arbetet med kunskapsområdet.

Rektorn uppger att undervisningen är återkommande i alla årskurser och syftar till att möta eleverna där de befinner sig i sin utveckling. Rektorn berättar att ett prioriterat fokusområde är normförskjutning, där integritet är en viktig del. Målet är att eleverna ska utveckla förmågan att förstå och tolka normer i olika sammanhang. Som exempel arbetar personalen med att hjälpa eleverna med att reflektera över och hantera fysisk kontakt i vardagen.

Förutsättningar för samordning

Undervisningen i olika ämnen samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet

Granskningen visar att rektorn ger förutsättningar för samordning genom gemensam mötestid som möjliggör ämnesövergripande samarbeten och att undervisningen behandlar både läroplanens inledande delar och ämnenas centrala innehåll i kunskapsområdet.

Rektorn uppger att arbetet med temaområdet inleddes våren 2023. Det fanns då ett behov av att gemensamt samtala om kunskapsområdets innehåll exempelvis förde lärarna samtal om att även till exempel normkritik, jämställdhet och familjekonstellationer ingår i kunskapsområdet. Rektorn uppger också att kunskapsområdet tidigare har legat i det centrala innehållet i olika ämnen och då varit något som man arbetat med under någon veckas tid men att fördelen med att arbeta med det som ett temaområde är att alla samlas kring det. Lärarna på skolan uppger att de både har egen tid för att planera sina ämnen och att de samplanerar med arbetslaget. Som exempel ger lärarna att hela skolan arbetar med "normförskjutning". Men även att lärarna stämmer av med varandra vad de har på gång i sin planering. Det framkommer av granskningen att inte alla lärare ingår i arbetslaget och att de lärare som inte ingår därför i huvudsak gör sin egen planering av ämnesinnehållet och inte kopplar kunskapsområdet till andra lärares planeringar. Rektorn uppger att det har lyfts att inte alla lärare kan vara delaktiga i exempelvis gemensam planering, men att lärarna har möjlighet att delta på vissa gemensamma planeringsdagar.

Ansvar för kompetensutveckling

Rektorn tar ansvar för kompetensutveckling inom kunskapsområdet

Granskningen visar att rektorn ansvarar för att skapa förutsättningar så att lärare och övrig personal har nödvändig kompetens samt att de erbjuds stöd och kompetensutveckling inom kunskapsområdet.

Av intervjuerna med lärarna framgår att skolan började arbeta med kunskapsområdet i samband med att de nya skrivningarna i läroplanen infördes 2022. Under ledning av skolans utvecklingsgrupp använde lärarna då material från Skolverket för att sätta sig in i kunskapsområdet. Rektorn beskriver att många lärare upplevde att de fick det stöd de behövde för att kunna implementera kunskapsområdet i sin undervisning.

Lärarna berättar att kompetensutveckling sker under möten, bland annat har lärarna fått information om ämnen som hedersrelaterat våld.

Kompetensutvecklingsinsatserna på dessa möten utgår framför allt från vad lärarna tycker är viktigt att fokusera på. Lärarna ger som exempel att de har fört gemensamma samtal om att sociala medier utvecklas snabbt, och att elevernas digitala verklighet är svår att hinna med. Ytterligare exempel på kompetensutvecklingsinsatser är att personalen fått föreläsningar av en psykolog om beteendeproblematik och beteendeanalys. Föreläsningarna behandlade bland annat konsekvenserna av att acceptera beteenden som inte skulle vara accepterade i samhället. Rektorn uppger att hen styr delar av mötestiden gällande sådant som alla ska stärka i undervisningen, såsom normförskjutning, medan lärarna är mer fria i andra delar av kunskapsområdet. Rektorn tar reda på

lärarnas kompetensutvecklingsbehov och gör en bedömning utifrån det om vilka gemensamma kompetensutvecklingsinsatser som behövs.

Rektorn förklarar vidare att skolan har ett antal stängningsdagar varje läsår då all personal kan samlas. Under dessa dagar har skolan främst arbetat med temat normförskjutning under ledning av elevhälsan, vilket har fått mycket positiv respons. Pedagogiska träffar har däremot fokuserat på ledarskap, medan arbetslagsträffar fortsatt arbetat med normförskjutning utifrån en plan som elevhälsan tagit fram.

Skolinspektionen har inte identifierat några utvecklingsområden inom de granskade områdena. Granskningen avslutas därmed.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Anna-Carin Kostic, utredare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Ewa Mölleryd. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Carl Bexell deltagit.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen samt rektorns ansvar för utbildningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Undervisningens innehåll

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Samordnad undervisning

Kunskaper i undervisningen

Undervisningens form

Didaktiska val i undervisningen

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Frågeställning 2

I vilken utsträckning tar rektorn ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Rektorns ansvar

Rektorns styrning

Förutsättningar för samordning

Ansvar för kompetensutveckling

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.²

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.³ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.⁴

Av skollagen framgår att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.⁵

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Vidare framgår att medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.⁶

¹ 26 kap. 20 § skollagen.

² 1 kap. 4 § skollagen.

³ 1 kap. 5 § skollagen.

⁴ Prop. 2009/10:165, s. 634.

⁵ 2 kap. 25 § skollagen.

⁶ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmännisklighet.

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och ta klart avstånd från det som strider mot dem.⁷

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.⁸

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.⁹

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmönster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.¹⁰

Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar

⁷ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet.

⁸ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

⁹ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter.

¹⁰ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹¹

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.¹²

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår avseende skolans mål bland annat följande. Att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet, tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor. Att varje elev kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.¹³

Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Vidare ska alla som arbetar i skolan aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper samt visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt.¹⁴

Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. Vidare ska läraren öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Undervisningen ska av läraren planeras och genomföras så att eleverna möts och

¹¹ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

¹² Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

¹³ Lgra22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Mål.

¹⁴ Lgra22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.¹⁵

Avseende kunskaper framgår i läroplanens andra del att skolan bland annat ansvarar för att varje elev som läser ämnen efter genomgången anpassad grundskola kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden samt har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁶

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang och möjligheter att arbeta ämnesövergripande.¹⁷

Avseende elevernas inflytande anges både i skollagen och i läroplanen att elever ska ges inflytande över utbildningen och att formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. I läroplanen anges vidare bland annat att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen och även planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.¹⁸

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.¹⁹ På skolenhetsnivå ansvarar rektorn för att det görs ett arbete med att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.²⁰ I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår bland annat att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och inom givna ramar ett särskilt ansvar i bland annat följande delar: Att skolans arbetsformer utvecklas

¹⁵ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

¹⁶ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper, Mål.

¹⁷ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer.

¹⁸ 4 kap. 9 § skollagen, Lgr22, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer.

¹⁹ 2 kap. 9 § skollagen

²⁰ Se 4 kap. 4–6 §§ skollagen

så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjligheter att uppfatta större kunskapsområden som en helhet och att i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden.

Rektorn har även inom givna ramar ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen.²¹

Kursplanerna består av delarna syfte och centralt innehåll och har tillhörande betygskriterier samt i vissa ämnen även kriterier för bedömning av kunskaper.²²

²¹ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

²² Lgra22, avsnitt 3. Kursplaner.